



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Articulus I. De Sponsalium Nominis Origine & Significatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)



LIBRI IV.
INSTITUTIONUM CANONICARUM
TITVLVS I.

De Sponsalibus & Matrimoniis.



Propositum hoc Libro Jus
Connubiale Gregoriana
Compilatio orditur ab
ipsis Matrimoniis & huic
præriorum Sponsalium
Contractibus; ut naturâ
utriusque probè perspectâ expeditior sit
pertractatio dubiarum quæstionum, quas
Nuptiarum materia plurimas, & sæpe ita
intricatas offert; ut viros Juris peritissi-
mos & ipsos quandoque Curiarum Ec-
clesiasticarum Præsides fatigent.

ARTICVLVS I.

De Sponsalium nomi-
nis Origine & Significa-
tione.

SUMMARIUM.

1. Etymon Sponsalium:
2. Quorum nomine aliquando Munera
& Convivia Sponsalitia:
3. Aliquando ipsum Matrimonium Ra-
tium,

4. Non Magistrali danturaxat,
5. Sed Juridicâ quoque,
6. Largâ tamen vocis acceptione deno-
tatur.
7. Aliquando significat Sponsorum de
Futuro promissionem,
8. Premitti solitam nuptiâ:
9. Licet hæc sine ea consistere possint.

Sponsalium nominis originem & E-
tymologiam eruditè tradit Ulpia-
nus l. 2. ff. de Sponsal. ubi Sponsa-
lia, inquit, dicta sunt à sponden-
do; nam moris fuit veteribus, stipulari
& spondere sibi uxores futuras. Unde e-
tiam Sponsi sponsæque appellationem na-
tam, Florentinus ait l. Uade 3. ff. Eadem
Rubr. qui enim uxorem ducturus erat in
Latio, stipulabatur, eam in Matrimonium
ductum iri: qui daturus erat, idem spon-
debat. Is contractus stipulationum spon-
sionumque dicebatur Sponsalia. Tunc,
que promissa erat, Sponsa appellabatur:
qui sponderat, se ducturum, Sponsus.
Ita Gellius Noct. Attic. Lib. 4. cap. 4.
Formula ejus stipulationis ac sponsonis
veterum sive Latinorum usu recepta erat:
A Sponden?

Sponden', tuam natam uxorem iri? Spon-
deo, Plautus in Trinummo & Varro Lib.
5. de Lingua Latina.

2. Sed, ut nominis vera & una hæc origo, non una tamen ejus vis ac significatio est; cum sponsalium vocabulò aliquando veniant munera, sponsæ dari solita à sponso, & Arrharum nomine data, *l. 1. in fine C. Si nupt. ex rescript. per. & l. 1. Theodos. C. Si Rector. provin. sponsal. ded.* Quò sensu & Saul, Davidem traditurus in manus Philistinorum, eum ad bellum contra hoc fortiter gerendum per servos suos incitari, & paupertatem suam ac tenuitatem prætendenti renuntiari jussit, *Non habet Rex sponsalia necesse*, id est, munera & opes sponsi, *Lib. 1. Regum cap. 18. v. 25.* Eodem sensu pecunia, nuptiarum causâ promissa, à veteribus sponsa dicebatur apud Varronem *Lib. 5. cit.* Quin convivium etiam sponsalium sponsalium nomine quandoque venisse, perhibet Cicero *ad Q. Frat. Epistol. 6.*

3. Aliquando, frequenter tamen cum addito *De presenti*, Sponsalium nomine denotatur ipse contractus Matrimonialis sive Conjugium Ratum, per carnalem copulam nondum consummatum, *c. Tertio 13. de Præsumpt. & c. fin. de Sponsa duor. ante quam consummationem mulier Conjux, can. Cum initiatur 5. & can. Conjuges 6. & c. 2.* post eam verò Uxor dicebatur, *c. Ex publico 7. de Convers. conjug.* ex cujusmodi desponsatione cum Josepho B. V. Maria in sacris paginis Conjux ab Angelo vocata est, *Joseph fili David, nolis timere Mariam accipere conjugem tuam, Matth. cap. 1. v. 20.* cum antè Joseph ejus vir dictus ab eodem Evangelista fuisset, *Jacob genuit Joseph virum Maria, v. 16.*

4. Hanc quidem Sponsalium pro Matrimonio Rato acceptionem, tanquam mi-

nimè Legalem aut Canonicam, sed Magistralem duntaxat & à sacrorum Canonum Interpp. adinventam, nonnulli reiciunt cum Treutl. *Vol. 2. disp. 6. thes. 1.* & Harprecht *ad Rubr. Instit. de Nupt. n. 5.* quòd ea Imperialis Juris ullo textu non nitatur: cum eaque apertè pugnet proposita Ecclesiastici Rubrica, *Sponsalia opponens Matrimoniu*, & ab his sejungens; ut non appareat, quâ ratione Matrimonio Rato sponsalium nomen, Jure spectatò, accommodetur. Considerationi huic non parum roboris confert decretum Synodale Trident. *Sess. 24. cap. 3. de Ref. Matrim.* Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia invalida, tollens &, ubi ea valida sunt, ad primum gradum restringens: quò decreto, licet de sponsalibus loquatur indefinite, & generatim omnia complectatur, Matrimonium ratum ex eoque ortum simile impedimentum non affici, B. Pius V. *Constitutione*, quæ incipit *Ad Romanum*, 1568. editâ declaravit, eaque declaratione Sponsalium nomine scæ, quæ de præsentì DD. vocant, non venire supponit.

Sed hæc leviora sunt, quàm ut ea, quæ de præsentì inita sunt, sive Matrimonium ratum à sponsalitiæ appellationis deiciant possessione; cum pro ista & DD. usu militent textus utriusque Juris: Civilis quidem, eundem contractum nuptiarum & sponsalium nominibus exprimentis, *l. 1. pr. C. Si nupt. ex rescript. per.* Canonici verò *c. Tertio cit.* in cujus sine contractui per verba de præsentì inito sponsalium nomen disertè tribuitur. Eodem Jure, consensu per verba de præsentì expressò, mas & tamina *Desponsari*, & post præstitum ejusmodi reciproci consensum *Sponsi Sponsæque*, & hæc *Desponsata* dicuntur, *can. Conjuges cit. can. Si quis desponsaverit 11. 14. & c. 27. q. 2. c. Ter-*

2. *c. Terriò cit. c. Sicur 22. c. Si inter 31. Hác Rubr. c. Accepisti 2. & c. fin. de Sponsa duor.* Quin, teste S. Gregorio, ipsius Divina legis est mos, sponsas appellare conjuges, quibuscum, ut à B. V. Maria cum S. Josepho, conjugium per carnalem copulam non est consummatum, *can. Qui desponsatam 12. q. 2. cit.* Ratio sponsalium nomen tam de præsentem quàm de futuro initis accommodandi ea fuisse videtur; quòd sponsio quædam intercedat in utrisque: in his quidem de consensu nuptiali futuro: in illis autem de cohabitatione mutuâque corporum ad actus ad prolis generationem ex le aptos, traditione, deque thori conjugalis fide inviolabiliter custodienda.

Ex his planè corrui ratio partis adversæ; quia sponsalium nomen generatim latèque sumptum iis, quæ de præsentem ineuntur, accommodandi ansam luculentam DD. præbuerunt sacri Canones: quibus, si adverterentur, in materia Canonum Conditio dispositioni subjecta leges cederent; quippe quæ illis famulantur potiùs, quàm dominantur, *c. Super specula 28. pr. de Privileg. per tradita Dissert. Proam. n. 158.*

6. Neque aliud persuadet proposita Rubrica & Synodale decretum istiusque declaratio Piana; quia, ut alia prætermitam, Rubricâ & præsertim decretò illò sponsalium nomen non generatim in omni Juridica, sed in stricta duntaxat & frequentius usitata significatione meritò accipitur; ne antiqui Juris, publicæ Honestatis impedimentum ad quartum gradum porrigentis, correctio ultrà quàm necesse est, extendatur, contra *Reg. c. Cum expediat 29. de Elect. in 6. & l. Præcipimus 32. C. de Appellat.*

7. Aliquando & frequentissimò usu sponsalium nomen accipitur strictè pro sola pactioe sive promissione futurarum nuptiarum, quæ à S. Augustino *c. 1. de*

Sponsa duor. vocatur *Fides passionis*, & preparatorium sive prævia dispositio viâque est, per quam ad *Fidem consensûs* sive ipsum contractum Matrimoniale pervenitur; ut hoc modò & strictè sumptis sponsalibus conjugalem maris ac feminae Societatem *Concipi*, *Nasci* verò & ad perfectionem ipso contractu nuptiali perducitur, non malè asserat Gudelin. *de Jure Noviss. Lib. 3. cap. 7.*

8. Rationes, ob quas sponsalia nuptiis præmitti solent, variæ: primâque & apud veteres præcipua fuit; quòd, cum femina non sui juris, sed in potestate essent parentum fratrumve, & istorum necessarius esset consensus, *l. In sponsalibus 7. & l. In potestate 10. ff. de Sponsal.* dandum his fuerit spatium, quò liberis aliisve suæ subjectis potestati, quàm possent, optimè providerent. Secunda; ut, quæ nuptura, quive eam ducturus est, inter eas moras perfectionis nuptiarum experiretur ingenium ac mores, quibus usus est in perpetuum & quamdiu est viturus, cum eâque indissolubilis vinculi jugum subiturus; cum, ubi majus est periculum, majori maturitate & circumspèctione sit procedendum, *c. Ubi periculum 4. de Elect. in 6.* Tertia; ut sponsi parent ea, quæ lubeundis conjugii oneribus, profectò gravissimis, necessaria sunt; cum idcirco Divino quoque Jure sponsis indulta fuerit immunitas à bello, *Deuteron. cap. 20. v. 7. & Machab. Lib. 1. cap. 3. n. 56.* quam annuam fuisse, perhibet Joseph. *Antiquit. Jud. Lib. 4. cap. 6.* Quarta; ut ipsâ nuptiarum dilatione, quæ ducenda est, charior sit in posterum, magisque diligatur; ea enim de causa, ut S. Augustinus *can. Institutum, 27. q. 2.* relatus ait, *Institutum, utive receptum est, ut jam pacta sponsa non statim tradantur; ne vilem habeat maritus datam, quàm non suspèrârît sponsus dilatatam;* nam, ut in hunc

textum notat Glossa V. *Ne vitum, Gravior est fructus, quem spes productior edit.* Quinta; ut conjugium, priusquam celebretur, à parochis Ecclesiæ publicè & cum interposita temporis intercapedine valeat proponi; ut, si quod obstare videatur, impedimentum opponatur ac probeatur, *c. fin. pr. de clandest. despons. & S. Synod. Trident. Sess. 24. cap. 1. V. Cui malo, de Ref. Matrim.* Unde

9. Dubium & quæstio oritur, an Matrimonium contrahi valeat sine præviis sponsalibus; id enim mordicus inficiatur; & hæc illi necessariò præmittenda contendit Harprecht *in Rubr. Instit. de Nuptiis n. 2.* ubi nec casum fingi posse, ait, quò sine prævia conventionione sponsalitia ad ipsum contractum nuptialem perveniatur. Sed malè &, ut cum Tannero *Tom. 4. disp. 8. q. 1. n. 2.* advertit Gobat *Experient. Tract. 10. n. 8.* sine adminiculo Juris aut rationis; cum, si Titius, in extremo vitæ articulo constitutus, coram proprio parochio & duobus tribusve testibus Bertham concubinam ducat, Matrimonium inter eos validum sit & antè susceptæ proles legitimè evadant, *c. 1. & c. Tanta 6. Qui filii legitimi.* Idem extra articulum illum illicitè quidem, sed tamen validè iniret Titius, si eodem parochio & testibus præsentibus per verba de præsentem concubinam aliàmve mulierem solutam in suam & hæc ipsum in suum acciperet; quòd prævia pactio sponsalitia & ipsa etiam denuntiationum solennitas omiſsa ad Matrimonii valorem ac substantiam non pertineat, ut *Tit. 3. n. 5.* statuatur. Quin, si absque prævia pactioe & obligatione sponsalitiâ, solòque Matrimonii ineundi proposito ter publicè denuntiatio, id in Ecclesiæ facie contraheretur, contra Juris prohibitionem nihil agi videretur; cum hujusmodi contractus neque *can. Institutum cit.*

neque *cap. 1. cit. V. Cui malo,* reprobetur. Illò quidem; quia eò S. Synodus Matrimonia contrahenda denuntiari præcipit, quin eis sponsalitiâ pactioem jubeat præmitti. Illò verò; quia sponsas quidem pactas non protinus tradit, ait: non etiam, eas sine pactioe & obligatione solòque animi proposito destinatas & denuntiatas ex intervallo duci, vetat.

ARTICULUS II.

De Sponsalium Contractu.

SUMMARIUM.

10. Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio.
11. Qua esse debet I. Deliberata.
12. Irrita sunt sponsalia inita ab infante, amente &c.
13. Et ab errante circa personam secum contrahentem.
14. Amore, irâ &c. impellentibus contracta,
15. Et metu extorta Jure subsistunt.
16. II. Eadem promissio esse debet Vera, non ficta.
17. Valida sunt sponsalia inita sine animo implendi:
18. Non etiam contracta sine animo se obligandi:
19. Nisi puella defloratio accedat.
20. Sub ficta promissione defloratam ducendi obligatio non semper datur in interno:
21. Etsi in externo foro semper imponatur.
22. III. Certa & determinata.
23. Sponsalia non inducuntur promissione facta uni ex tribus Sororibus:
24. Nisi